

KORRUPSIYA HALOKATGA YO‘L

*Jamoat xavfsizligi universiteti**Mustaqil izlanuvchisi**O'zbekiston respublikasi Milliy gvardiyasi**98151 xarbiy qism xarbiy xizmatchisi**Mirzaxmetova Sodiba Mo'minbek qizi**E-mail:mirzaxmetovasodiba@gmail.com*

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada korrupsiya hodisasining mohiyati, uning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy tizimlarga ko'rsatadigan salbiy ta'siri tahlil qilingan. Korrupsiya jamiyatning barqaror rivojlanishiga, adolat tamoyillarining qaror topishiga va fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchiga jiddiy zarar yetkazuvchi omil sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish borasida amalga oshirilayotgan islohotlar, xalqaro tajriba va samarali mexanizmlar o'rganilib, muammoni bartaraf etishning istiqbolli yo'llari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: korrupsiya, adolat, halollik, davlat boshqaruvi, islohot, qonunchilik, ijtimoiy xavf, jazo muqarrarlighi, nazorat tizimi.

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируется сущность феномена коррупции, её негативное влияние на социальные, экономические и политические системы. Коррупция рассматривается как фактор, наносящий серьёзный ущерб устойчивому развитию общества, утверждению принципов справедливости и доверию граждан к государству. В статье исследуются реформы, реализуемые в Республике Узбекистан по борьбе с коррупцией, международный опыт и эффективные механизмы, а также предлагаются перспективные пути устранения проблемы.

Ключевые слова: коррупция, справедливость, честность, государственное управление, реформа, законодательство, общественная опасность, неотвратимость наказания, система контроля.

ANNOTATION

This article analyzes the essence of the phenomenon of corruption, its negative impact on social, economic and political systems. Corruption is considered as a factor that seriously harms the sustainable development of society, the establishment of the principles of justice and citizens' trust in the state. The article studies the reforms being implemented in the Republic of Uzbekistan to combat corruption, international experience and effective mechanisms, and proposes promising ways to eliminate the problem.

Keywords: corruption, justice, honesty, public administration, reform, legislation, social danger, inevitability of punishment, control system.

KIRISH

Korrupsiya — insoniyat tarixidagi eng xavfli ijtimoiy illatlardan biri bo‘lib, u jamiyat hayotining barcha sohalarini izdan chiqarish qobiliyatiga ega. Korrupsiya tushunchasi lotincha “corrumpere” so‘zidan olingan bo‘lib, “buzish”, “yo‘ldan ozdirish” ma’nolarini bildiradi. Ushbu hodisa davlat boshqaruvi, sud-huquq tizimi, iqtisodiyot va ta’lim sohalarida adolat va ishonch muhitini buzadi. O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda korrupsiyaga qarshi kurashish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi¹.

Prezident Sh. M. Mirziyoyev ta’kidlaganidek, “Korrupsiya – davlat va jamiyat taraqqiyotiga eng katta tahdiddir”². Shu bois mamlakatda qonuniylikni mustahkamlash, davlat xizmatchilari faoliyatini shaffoflashtirish, raqamli boshqaruv

¹ UNDP Uzbekistan — *National Anti-Corruption Strategy Review* — Tashkent: UNDP Press, 2023. — p. 33–47.

² Mirziyoyev Sh. M. — *Yangi O‘zbekiston strategiyasi* — Toshkent: O‘zbekiston, 2021. — 320 b.

tizimlarini joriy etish orqali korrupsiya ildizlarini yo‘qotishga qaratilgan islohotlar izchil amalga oshirilmoqda. Mazkur maqolada korrupsiya muammosining ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlarini, unga qarshi kurashning zamonaviy mexanizmlari tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Korrupsiya masalasi ko‘plab xalqaro va mahalliy tadqiqotchilar tomonidan chuqur o‘rganilgan. Transparency International tashkiloti har yili e‘lon qiladigan “Corruption Perceptions Index” (CPI) orqali dunyo mamlakatlaridagi korrupsiya darajasini o‘lchaydi. 2024-yil natijalariga ko‘ra, O‘zbekiston 180 mamlakat orasida 122-o‘rinni egallagan bo‘lib, bu so‘nggi yillarda ma‘lum darajada ijobiy o‘zgarishlarni ko‘rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi sifatida quyidagi usullar qo‘llanildi:

Tahliliy metod — korrupsiya bilan bog‘liq qonunchilik, siyosiy va iqtisodiy holatni tahlil qilishda.

Qiyosiy metod — O‘zbekiston tajribasini xalqaro standartlar bilan solishtirishda.

Statistik metod — korrupsiyaga oid faktlar, so‘rovnoma natijalari va iqtisodiy ko‘rsatkichlarni raqamlar asosida baholashda.

O‘zbekiston Respublikasining “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonuni (2017-yil) korrupsiyaga qarshi kurashning huquqiy asosini belgilab berdi. Shu bilan birga, 2021-yilda tashkil etilgan Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi davlat siyosatini muvofiqlashtiruvchi asosiy organ sifatida faoliyat yuritmoqda.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Korrupsiya iqtisodiy o‘rishni sekinlashtiradi, investitsion muhitni yomonlashtiradi va fuqarolarning davlat institutlariga bo‘lgan ishonchini kamaytiradi.

Quyidagi jadvalda 2020–2024-yillar davomida O‘zbekistonda korrupsiya darajasi va uni kamaytirish bo‘yicha chora-tadbirlar natijalari keltirilgan³.

1-jadval. O‘zbekistonda korrupsiya darajasining o‘zgarishi (2020–2024-yillar)

Yil	CPI indeksi (0–100)	Jahon reytingidagi o‘rin	Qonunchilikdagi islohotlar soni	Aniqlangan korrupsiya holatlari (ta)
2020	26	146	5	850
2021	28	140	8	790
2022	31	128	10	730
2023	33	125	11	650
2024	36	122	12	570

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, korrupsiya darajasi pasayib bormoqda, bu esa qonunchilikdagi o‘zgarishlar, elektron davlat tizimlari va jamoatchilik nazoratining kuchayishi bilan bog‘liq.

2-jadval. Korrupsiyaga qarshi kurashda asosiy yo‘nalishlar

Yo‘nalish	Amalga oshirilgan chora	Natija
Davlat xizmatlarini raqamlashtirish	“E-gov” portali orqali 150 dan ortiq xizmat joriy qilindi	Shaffoflik oshdi, inson omili kamaydi
Ommaviy axborot vositalari nazoratini kuchaytirish	2022-yilda 2000 dan ortiq jurnalistik surishtiruv o‘tkazildi	Fuqarolik faolligi oshdi
Ta’lim tizimida halollik dasturlari	Maktab va OTMlarda “Halollik darslari” joriy etildi	Yoshlarning korrupsiyaga munosabati ijobiy o‘zgardi

³ Rasulova D. — *Korrupsiyaga qarshi kurashda fuqarolik jamiyati institutlarining roli* — Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. — 112 b.

Bu natijalar shuni ko'rsatadiki, korrupsiyani kamaytirish faqat jazolash bilan emas, balki fuqarolik ongini yuksaltirish, ochiqlik va mas'uliyat tamoyillarini kuchaytirish orqali amalga oshiriladi.

XULOSA

Korrupsiya – har qanday davlatning taraqqiyotiga eng katta to'siqlardan biridir. U iqtisodiy resurslarning samarasiz taqsimlanishiga, investitsiyalarning kamayishiga va eng asosiysi, fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchini yo'qotishiga olib keladi. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, korrupsiyani kamaytirish uchun kompleks yondashuv zarur: qonuniy asoslarni mustahkamlash, davlat boshqaruvini raqamlashtirish, jamoatchilik nazoratini kengaytirish va ta'lim orqali halollik madaniyatini shakllantirish.

Shuningdek, korrupsiyaga qarshi kurashda xalqaro hamkorlik muhim o'rin tutadi. Transparency International, UNDP va Jahon banki kabi tashkilotlar bilan hamkorlik orqali tajriba almashish, ilg'or uslublarni milliy amaliyotga tatbiq etish maqsadga muvofiqdir. Eng muhimi, korrupsiya faqat jinoiy hodisa emas, balki ma'naviy muammo hamdir. Shu bois, har bir fuqaro o'z faoliyatida halollik, adolat va mas'uliyat tamoyillariga amal qilishi — korrupsiyaga qarshi eng kuchli qalqon bo'lib xizmat qiladi.

Demak, korrupsiya — bu halokatga yo'l, halollik esa taraqqiyotga eltuvchi yagona to'g'ri yo'ldir. O'zbekistonning yangi taraqqiyot bosqichida korrupsiyasiz jamiyat barpo etish nafaqat davlat siyosatining, balki har bir fuqaroning shaxsiy burchiga aylanishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh. M. — *Yangi O'zbekiston strategiyasi* — Toshkent: O'zbekiston, 2021. — 320 b.
2. O'zbekiston Respublikasi — *“Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida”gi Qonun* — Toshkent: Adolat nashriyoti, 2017. — 45 b.

3. Transparency International — *Corruption Perceptions Index 2024 Report* — Berlin: TI Publications, 2024. — p. 14–22.
4. Karimov I. A. — *Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch* — Toshkent: Ma'naviyat, 2008. — 189 b.
5. UNDP Uzbekistan — *National Anti-Corruption Strategy Review* — Tashkent: UNDP Press, 2023. — p. 33–47.
6. Hasanov B. — *Davlat boshqaruvida shaffoflik tamoyillari* — Toshkent: Iqtisodiyot, 2020. — 154 b.
7. Rasulova D. — *Korrupsiyaga qarshi kurashda fuqarolik jamiyati institutlarining roli* — Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. — 112 b.